

Uuraisten kunnan vuoden 2023 talousarvion laadintaohje ja määräraha-kehkeykset

Sisällysluettelo

1.	Talousarvion ja -suunnitelman rakenne.....	2
1.1.	Yleinen taloudellinen tilanne.....	2
1.2.	Kuntatalouden rahoitusasema heikkenee.....	4
2.	Talousarviolaadinnan perusteet.....	5
2.1.	Laadinnan lähtökohdat.....	5
2.2.	Suunnitelmakausi.....	5
3.	Laadintaohjeet lautakunnille.....	11
3.1.	Käyttötalousosa.....	11
3.1.1.	Toiminnalliset tavoitteet.....	12
3.1.2.	Sisäisen valvonnan suunnitelma ja riskien kartoitus.....	13
3.2.	Investointiosa.....	14
3.3.	Henkilöstösuunnitelma.....	15
3.4.	Määrärahojen laskentaperusteet.....	15
3.5.	Aikataulu.....	16

1. Talousarvion ja -suunnitelman rakenne

Kuntalain mukaisessa taloussuunnittelussa korostetaan toiminnan ja talouden tiivistä yhteyttä, taloudellisten resurssien merkitystä sekä suunnittelun realistisuutta. Talousarvio ja taloussuunnitelma sisältävät sekä toiminnalliset että taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma sekä toimintakertomus ovat valtuuston toiminnan ja talouden ohjausvälineitä. Muut toimielimet ohjaavat toimintaa edelleen käyttösuunnitelmien ja niiden toteutumisvertailujen avulla.

Strategiset tavoitteet vuoden 2023 talousarviolle asetetaan kuntastrategian pohjalta ja ne tulee esittää kootusti talousarvion yleisessä osassa. Toimialoille johdetut tavoitteet esitetään toimialakohtaisesti käyttötalousosassa. Strategisille tavoitteille ja niiden toteuttamiselle nimetään vastuuhenkilöt.

1.1. Yleinen taloudellinen tilanne

Bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan Suomessa 1,4 % v. 2022. Venäjän hyökkäys Ukraina on nostanut energian, raaka-aineiden sekä ruuan hintoja hyvin nopeasti. Siitä seurannut kuluttajahintojen nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa, kulutusta ja talouden kasvua selvästi. Ulkomaankauppa Venäjän kanssa hiipuu ja viennin kasvu hidastuu. Lisääntynyt epävarmuus siirtää investointeja tulevaisuuteen. BKT:n kasvu hidastuu 1,1 prosenttiin v. 2023 ja jatkaa maltillista 1,3 prosentin kasvua v. 2024.

Koronakriisin helpotettua ja talouden ripeän kasvun myötä julkisen talouden rahoitusasema on kohentunut. Alijäämä pienenee tänä ja ensi vuonna, mutta alkaa sen jälkeen uudelleen kasvaa. Kun nimellinen BKT kasvaa nopeasti, julkinen velka tasaantuu suhteessa BKT:hen tänä ja ensi vuonna. Kun nimellisen BKT:n kasvu hidastuu ja valtionhallinnon, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä pysyy suurena, velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen.

Kuluttajahintainflaation ohella myös pohjainflaatio on kiihtynyt laajalti, mikä voi heijastaa laajempia kustannuspaineita. Inflaation arvioidaan hidastavan 13 Valtiovarainministeriön julkaisuja 2022:51 talouskasvua ja rahapolitiikka on kiristymässä. Euroalueen talous kärsii sodasta merkittävästi. Lähiaikojen näkymät ovat hyvin epävarmoja ja ennakoivat indikaattorit viittaavat hidastuvaan kasvuun. Odotukset rahapolitiikan kiristymisestä ja kuluttajien varovaisuus hidastavat talouskasvua edelleen v. 2023. Yhdysvaltojen talous supistui v. 2022 ensimmäisellä neljänneksellä verrattuna edelliseen neljännekseen. Rahapolitiikka on kiristynyt nopeasti, ja Yhdysvaltojen inflaation arvioidaan hidastuvan kevään jälkeen. Kuluttajien odotukset tulevasta talouskehityksestä ovat pessimistisiä.

Kuluttajahintainflaatio on kiihtynyt jo 7 prosenttiin ja inflaatio nousee keskimäärin 5,8 prosenttiin tänä vuonna kansallisella kuluttajahinnalla mitattuna. Hintojen nousu on suurimmalta osalta seurausta energian hinnan noususta. Myös elintarvikkeiden hinnoissa on ollut havaittavissa kiihtyvää nousua. Energian ja raaka-aineiden hintojen nousu on alkanut näkyä myös tavaroiden ja palveluiden hinnoissa, minkä seurauksena myös pohjainflaatio on kiihtynyt.

Työllisyyden kasvu hidastuu alkuvuoden nopean kasvun jälkeen, mutta siitä huolimatta työllisyys kasvaa vuonna 2022 noin kaksi prosenttia. Työllisyysaste nousee lähes 74 prosenttiin jo osin siksi, että työikäisten määrä vähenee. Työmarkkinoiden kohtaanto näyttää edelleen heikentyneen ja osaamisen puutteet heikentävät talouden kasvuedellytyksiä. Avoimien työpaikkojen määrä lisääntyy samalla, kun työttömien määrä supistuu. Sopimuskorotusten ja liukumien myötä nimellisansiot nousevat 3 % v. 2023. Oletuksen taustalla on työvoiman suuri kysyntä ja merkittävästi nopeutunut kuluttajahintojen nousuvauhti.

BKT:n kasvu hidastuu Suomessa 1,1 prosenttiin v. 2023. Viennin kasvu elpyy, kun yritykset pystyvät löytämään tuotteilleen Venäjän markkinaa korvaavia markkinoita. Koska euroalueen kasvu pysyy alamaissa vuonna 2023, viennin määrän palautuminen ajoittuu voimakkaammin vuodelle 2024. Venäjän katoavan markkinan korvaaminen on kuitenkin hidas prosessi. Vuonna 2023 yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu, kun työllisyyden kasvu hiipuu eikä säästämisaste ei enää alene. Kulutuksen kasvu on yksin kotitaloussektorin reaalityulojen kasvun varassa. Eläkkeiden

kuluttajahintasidonaisuus kasvattaa kotitaloussektorin reaalityuloja vuonna 2023. Vuonna 2023 maailmantalous kasvaa hitaammin kuin tänä vuonna, mikä hidastaa investointien kasvua. Myös kasvanut epävarmuus voi viivästyttää tai keskeyttää investointihankkeita. Toisaalta EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus vauhdittaa yksityisiä investointeja lähivuosina.

1.2. Kuntatalouden rahoitusasema heikkenee

Paikallishallinnon alijäämä on ollut vuosina 2020-2021 varsin maltillinen. Koronaepidemia ei ole heikentänyt kuntataloutta, sillä valtio on tukenut kuntia yhteensä noin 5 mrd. eurolla vuosina 2020 ja 2021 ja vastaanottanut koronakriisin aiheuttamat suurimmat iskut julkiseen talouteen.

Vaikka paikallishallinnon menojen kasvu hidastuu v. 2022 covid-19-menojen pienentyessä edellisvuodesta, heikkenee paikallishallinnon rahoitusasema määräaikaisten tukitoimien, kuten yhteisöveron korotetun jako-osuuden ja valtionosuuslisäysten, päättyessä. Määräaikaiset covid-19-kriisistä johtuvat tuet eivät ole ratkaisseet kuntatalouden rakenteellista tulojen ja menojen epätasapainoa, joka on seurausta väestön ikääntymisen aiheuttamasta sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvusta ja työikäisten määrän vähenemisestä.

Lisämenoja aiheutuu myös Ukrainan sotaa pakenevien maahanmuutosta, josta syntyviä kuluja mm. varhaiskasvatuksessa, perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ja kotouttamisessa hallitus on sitoutunut korvaamaan kunnille.

Vuonna 2023 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirretään hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle. Kuntien tulot sekä menot lähes puolittuvat uudistuksen seurauksena. Väestön ikääntyminen on lisännyt hoitoja hoivapalvelujen tarvetta ja siten kuntatalouden menopaineita jo pitkään, mutta sote-uudistuksen myötä nämä vaikeasti ennakoitavat ja nopeasti kasvavat menot siirtyvät hyvinvointialueiden vastuulle. Kuntatalouteen luettavat tehtävät painottuvat uudistuksen jälkeen entistä vahvemmin varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden palvelutarve on laskeva koko 2010-luvun jatkuneen syntyvyyden alenemisen vuoksi.

Sote- ja pelastustoimen palveluiden siirtyessä hyvinvointialueille kuntien mahdollisuudet tasapainottaa talouttaan menoja sopeuttamalla kaventuvat. Samanaikaisesti investointipaineet pysyvät kuitenkin muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vuoksi mittavina. Paikallishallinnon velkasuhde jatkaa kasvuaan sote-uudistuksen jälkeen. Lisäksi korkojen nousu kasvattaa omaisuusmenoja ja kiristää osaltaan paikallishallinnon taloutta.

2. Talousarviolaadinnan perusteet

2.1. Laadinnan lähtökohdat

Uuraisten vuoden 2021 tilinpäätös oli 1.003.851 euroa ylijäämäinen. Uuraisten kunnan taseessa on aiemmilta tilikausilta kertynyttä ylijäämää yhteensä 2.012.280 euroa. Kunnan tilinpäätökset ovat parina viime vuonna olleet ylijäämäisiä, joten taseeseen on kertynyt em. ylijäämä. Se antaa vähän liikkumavaraa kunnan talouteen, vaikka yleinen taloustilanne näyttääkin heikkenemisen merkkejä. Vuonna 2022 verotulojen kasvu on ollut vahvaa, mutta valtionosuuksien määrä on alentunut edellisestä vuodesta.

2.2. Suunnitelmakausi

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on talousarvion hyväksymisen yhteydessä hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Kuntien taloudenpitoa koskee tasapainovelvoite. Kunnan taloudessa tulot ja menot täytyy olla pitkällä aikavälillä tasapainossa. Säännös kunnan talouden tasapainosta on kirjattu kuntalakiin. Kuntalain 65.3 § langettaa kunnille alijäämän kattamisvelvoitteen. Kunnan taloussuunnitelman tulee olla tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Uuraisten kunnan suunnitelmakausi on vuosille 2023 - 2025. Vuosi 2023 on talousarviovuosi ja vuodet 2024 - 2025 ovat taloussuunnitelmavuosia.

2.3. Laadinnan perusteet

Talousarviovuoden 2023 meno- ja tulokehysten perusteina ovat strategian ja -suunnitelmien lisäksi talousarvion laadintavuoden (v.2022) tilinpäätösarvio ja sitä edeltävän vuoden tilinpäätös (v.2021) ja voimassa oleva taloussuunnitelma (2022-2024).

2.4. Tulokehys

Kunnassa tärkeän tulokehysten muodostavat verorahoituksen ja valtionosuuksien ennusteet.

Verotuloennuste:

Vuoden 2023 verotuloennuste perustuu Kuntaliiton viimeisimpään veroennustekehikkoon (18.8.2022) verotulojen kehityksestä. Kehitys arvioidaan vuoden 2023 osalta siten, että verotulot muodostuvat Kuntaliiton arvion mukaan **6.919.000** euroon. Verotuloennusteita tarkennetaan talousarvioprosessin edetessä veroennustekehikkojen mukaisesti.

Valtionosuudet:

Vuonna 2023 alkaa kuntien ja kuntatalouden uusi aikakausi, kun sosiaali- ja terveyspalvelut poistuvat kuntien taloudesta ja järjestäminen ja kustannukset siirtyvät hyvinvointialueille. Uudistus mullistaa kuntien rahoitusjärjestelmän, kun yli puolet verotuloista ja kaksi kolmannelta valtionosuuksista siirretään hyvinvointialueiden rahoittamiseen.

Ennakollisen valtionosuuslaskelman (Kuntaliitto 2.8.2022) mukaan vuonna 2023 Uuraisten kunta saa **6 241 028** euroa valtionosuuksia, mikä on noin – 42,4 % vähemmän, kuin vuonna 2022.

Taloussuunnitelmavuosien kuntakohtaisissa valtionosuuksissa on vielä suurta epävarmuutta, mikä hankaloittaa talouden suunnittelua. Kunta pystyy vaikuttamaan valtionosuuksien määräytymiseen pysymällä sosiaali- ja terveydenhoidon talousarviossa vuonna 2022, mikä on sikäli haastavaa, koska terveydenhoidon kustannuksiin on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa.

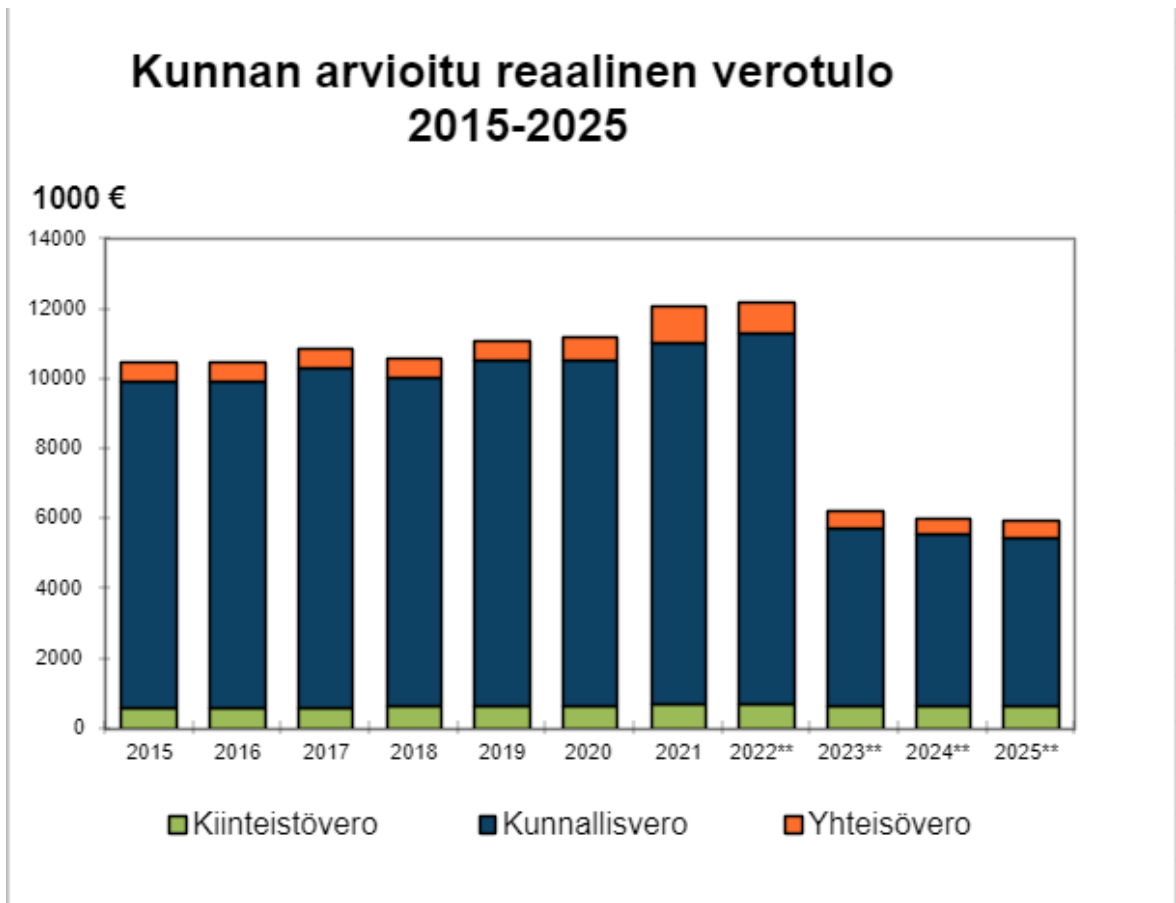

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 57 §4 ja 5 mom. (8.7.2022/701)

”Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirron vuoksi kunnilta hyvinvointialueille siirrettävät tulot tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella koko maan tasolla hyvinvointialueille siirtyviä kustannuksia vastaaviksi. Tulojen ja kustannusten erotus otetaan huomioon peruspalvelujen valtionosuudessa vuodesta 2024 lukien. Jos kunnilta on tarkistuksen perusteella koko maan tasolla siirtynyt tuloja vähemmän kuin kustannuksia, erotusta vastaava määrä vähennetään kunnille myönnettävästä valtionosuudesta. Jos tuloja on siirtynyt enemmän kuin kustannuksia, erotusta vastaava määrä lisätään kunnille myönnettävään valtionosuuteen. Vähennys tai lisäys otetaan huomioon valtionosuudessa kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suurena eränä. Vastaavasti vuoden 2023 osalta erotuksesta otetaan huomioon jälkikäteen valtionosuuden lisäyksenä tai vähennyksenä puolet vuonna 2024 ja puolet vuonna 2025.

Tässä pykälässä tarkoitettut tarkistukset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti.”

Uurainen				S	1 000 €
0					
Yhteenveto					
TILIVUOSI	2021	2022**	2023**	2024**	2025**
Verolaji					
Kunnallisvero	10 895	11 453	5 580	5 530	5 523
<i>Muutos %</i>	6,5	5,1	-51,3	-0,9	-0,1
Yhteisövero	1 089	939	600	542	577
<i>Muutos %</i>	67,5	-13,8	-36,1	-9,6	6,4
Kiinteistövero	719	765	739	739	739
<i>Muutos %</i>	10,9	6,4	-3,4	0,0	0,0
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	12 704	13 157	6 919	6 811	6 839
<i>Muutos %</i>	10,1	3,6	-47,4	-1,6	0,4
<i>Taulukoiden luvut on esitetty käyvin hinnoin, eli inflaation vaikutusta ei ole eliminoitu</i>					
Kuluttajahintaindeksi, 2000=100	125,1	130,9	133,6	135,5	137,4
<i>Kuluttajahintaindeksin muutos</i>	2,2	5,8	2,7	1,9	1,9
Peruspalvelujen hintaindeksi	136,8	140,3	143,9	147,2	149,7
<i>Peruspalv. hintaindeksin muutos</i>	2,6	3,5	3,6	3,3	2,5

2.5. Menokehys

Menokehystä tarkastellaan skenaariomenetelmällä. Taustatietojen pohjalta luodaan tulevaisuuden skenaariot, joita rakennetaan vähintään kolme, jotta vaihtoehtoja olisi aidosti tarjolla. Jos taas skenaarioita on liian monta, skenaarioiden hallinta, prosessointi ja skenaariotyöskentely vaikeutuvat.

Toimintakate ilmoittaa, paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Tavoiteltava skenaario

TALOUSSUUNNITELMA 2023-2025							22.8.2022
TULOSLASKELMA	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA2022	Ta 2023	TaSu 2024	TaSu 2025
%					-43,2		
TOIMINTAKATE	-20 824 000	-20391000	-21 388 000	-22 568 590	-12 000 000	-12 200 000	-12 300 000
VEROTULOT	11 356 174	11 533 000	12 703 600	12 501 000	6 919 000	6 811 000	6 939 000
VALTIONOSUUDET	9 293 905	11 195 000	10 712 600	10 676 800	6 241 028	6 241 028	6 250 000
KORKOTULOT	0	0	17 759	0		0	0
KORKOMENOT	-98 000	-126 000	-118 550	-132200	-132 000	-151 000	-151 000
MUUT RAHOITUSTULOT	298 623	151 000	407 000	266000	271 000	277000	270000
MUUT RAHOITUSMENOT	-7 774	-95 000	-22639	-56500	-58 000	-59000	-59000
VIKSIKATE	18 928	2 267 000	2 311 770	686 510	1 241 028	919 028	949 000
POISTOT	-1 354 675	-1 755 000	-1322867	-1 165 310	-1 250 000	-1 250 000	-1 280 000
TILIKAUDEN TULOS	-1 335 747	512 000	988 903	-478 800	-8 972	-330 972	-331 000
POISTOERON MUUTOS	14 967	14 900	14 967	14 900	14 900	14 900	14900
SATUNN.KULUT		0	0	0			
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-1 320 780	526 900	1 003 870	-463 900	5 928	-316 072	-316 100

Tavoiteltava skenaario kuvaa kuntatalouden näkökulmasta positiivista kehitystä, sillä se on tasapainoisen kuntatalouden skenaario. Tavoiteltavassa skenaariossa verotuloilla ja valtionosuuksilla katetaan toimintakate niin, että muodostuvalla vuosikatteella katetaan suunnitelman mukaiset poistot. Vuoden 2023 talousarvion toimintakatearviossa on lähdetty siitä, että henkilöstökulujen kasvua kyetään kompensoimaan säästötoimilla ja toimintatuottojen reippaalla lisäyksellä. Toimintakate vuonna 2023 kasvaisi 1,5 % vuodesta 2022, jolloin toimintakate oli 11.810.000 euroa keskeiset sosiaali- ja terveydenhoidon kulut vähennettynä. Taloussuunnitelma vuosien 2024-25 tilinpäätösarviot ovat alijäämäisiä, ja kunnan taseessa oleva ylijäämäisyys vähenee.

Todennäköinen skenaario

TALOUSSUUNNITELMA 2023-2025							22.8.2022
TULOSLASKELMA	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA2022	Ta 2023	TaSu 2024	TaSu 2025
%					-42,4		
TOIMINTAKATE	-20 824 000	-20391000	-21 388 000	-22 568 590	-12 100 000	-12 400 000	-12 400 000
VEROTULOT	11 356 174	11 533 000	12 703 600	12 501 000	6 919 000	6 811 000	6 839 000
VALTIONOSUUDET	9 293 905	11 195 000	10 712 600	10 676 800	6 241 028	6 241 028	6 250 000
KORKOTULOT	0	0	17 759	0		0	0
KORKOMENOT	-98 000	-126 000	-118 550	-132200	-132 000	-151 000	-151 000
MUUT RAHOITUSTULOT	298 623	151 000	407 000	266000	271 000	277000	270000
MUUT RAHOITUSMENOT	-7 774	-95 000	-22639	-56500	-58 000	-59000	-59000
VIKSIKATE	18 928	2 267 000	2 311 770	686 510	1 141 028	719 028	749 000
POISTOT	-1 354 675	-1 755 000	-1322867	-1 165 310	-1 250 000	-1 250 000	-1 280 000
TILIKAUDEN TULOS	-1 335 747	512 000	988 903	-478 800	-108 972	-530 972	-531 000
POISTOERON MUUTOS	14 967	14 900	14 967	14 900	14 900	14 900	14900
SATUNN.KULUT		0	0	0			
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-1 320 780	526 900	1 003 870	-463 900	-94 072	-516 072	-516 100

Todennäköinen skenaario kuvaa melko tasaista toimintakatteen kehitystä. Talousarvion 2023 toimintakatteessa on huomioitu henkilöstökulujen kasvu 3,05 %, jota kompensoisi ulkoisten toimintatuottojen korottaminen keskimäärin 3 %. Toimintakate vuonna 2023 kasvaisi 2,5 % vuodesta 2022, jolloin toimintakate oli 11.810.000 euroa keskeiset sosiaali- ja terveydenhoidon kulut vähennettynä. Talousarviovuoden 2023 ja ts vuosien 24 ja 25 tulokehitys – verotulot ja valtionosuudet – mahdollistavat positiivisen vuosikatteen, jolla ei kuitenkaan kateta poistoja. Tilikaudet muodostuvat alijäämäisiksi. Kunnan ylijäämät sulavat taseessa.

Uhkaava skenaario

TALOUSSUUNNITELMA 2023-2025							22.8.2022
TUOSLASKELMA	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA2022	Ta 2023	TaSu 2024	TaSu 2025
%					-40,2		
TOIMINTAKATE	-20 824 000	-20391000	-21 388 000	-22 568 590	-12 400 000	-12 800 000	-13 000 000
VEROTULOT	11 356 174	11 533 000	12 703 600	12 501 000	6 619 000	6 811 000	6 839 000
VALTIONOSUUDET	9 293 905	11 195 000	10 712 600	10 676 800	6 241 028	6 241 028	6 250 000
KORKOTULOT	0	0	17 759	0	0	0	0
KORKOMENOT	-98 000	-126 000	-118 550	-132200	-132 000	-151 000	-151 000
MUUT RAHOITUSTULOT	298 623	151 000	407 000	266000	271 000	277000	270000
MUUT RAHOITUSMENOT	-7 774	-95 000	-22639	-56500	-58 000	-59000	-59000
VIOSIKATE	18 928	2 267 000	2 311 770	686 510	541 028	319 028	149 000
POISTOT	-1 354 675	-1 755 000	-1322867	-1 165 310	-1 250 000	-1 250 000	-1 280 000
TILIKAUDEN TULOS	-1 335 747	512 000	988 903	-478 800	-708 972	-930 972	-1 131 000
POISTOERON MUUTOS	14 967	14 900	14 967	14 900	14 900	14 900	14900
SATUNN.KULUT		0	0	0			
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-1 320 780	526 900	1 003 870	-463 900	-694 072	-916 072	-1 116 100

Uhkaavassa skenaariossa, jota joskus kutsutaan myös katastrofi-/kauhuskenaarioksi, kuntatalous kriisiytyy. Toimintakate vuonna 2023 kasvaisi 5 % vuodesta 2022, jolloin toimintakate oli 11.810.000 euroa keskeiset sosiaali- ja terveydenhoidon kulut vähennettynä. Kunnan talous ajautuu alijäämäiseksi taloussuunnitelmavuoden 2025 lopulla. Kielteinen kehitys vaikuttaa heikentävästi kunnan palveluihin ja kunnan kehittämispänsäntöksiin. Korjaavat toimenpiteet ovat välttämättömiä.

Henkilöstökulut:

Kunta-alan virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa vuosina 2022-2025. Sopimuskausi on 1.5.2022–30.4.2025. Kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 8,79 prosenttia. Vuonna 2023 kustannukset nousevat keskimäärin vähintään 3,05 prosenttia. Henkilöstökulujen osalta talousarvion laadintaohjetta tarkistetaan ja kohdennetaan uudestaan syksyn aikana, kun kunta-alan palkkojen sivukuluprosentit tarkentuvat.

OVTES-palkkoja arvioidessa on huomioitava OVTES:n mukaiset lisät, kuten esimerkiksi viikkoylityötunnit.

Henkilöstömenoihin liittyviä lukuja saa palkanlaskennasta (mari.seppä@monetra.fi)

3. Laadintaohjeet lautakunnille

3.1. Käyttötalousosa

Hallintokunnan laativat käyttötalousosaa koskevat esityksensä kirjanpitoon ja talous- ja hallintopäällikölle ohjeiden mukaisesti. Käyttötalousosa esitetään laskelmana, josta ilmenee toiminnan kustannusrakenne kokonaisuudessaan.

Teknisen osaston ja ruoka- ja siivouspalveluiden (tilapalvelu) tulee ilmoittaa **9.9.2022** mennessä hallintokunnille, jos hallintokuntien talousarvioihin tulee sisällyttää määrärahoja esimerkiksi kiinteistökorjauksiin.

Tehtäväalueittain käyttötalousosan sanalliset perustelut ja taulukko-osa laaditaan yhdenmukaisesti seuraavasti eriteltyinä:

1. Toimielin ja tehtäväalueen nimi sekä toimielimen toiminnan kuvaus, eli mistä tehtävistä se vastaa ja mikä on sen olemassaolon peruste.
2. Talousarvio- ja suunnitelmakauden 2023 - 2025 toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset eli tiivis kuvaus toiminnan painopisteisiin, palvelurakenteeseen, toimintaan tai toiminnan perusteisiin tulevista muutoksista.
3. Strategiset tavoitteet kuntastrategian pohjalta.
4. Tuotannolliset tavoitteet (toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet) vuodelle 2023.
5. Lautakuntien on huomioitava menoissa ja tuloissa sellaiset toiminnalliset muutokset, jotka perustuvat tuleviin lainsäädännöllisiin velvoitteisiin tai muihin toimintaa ohjaaviin keskeisiin muutoksiin.

Tekstien tulee olla tiiviisti esitettyjä.

3.1.1. Toiminnalliset tavoitteet

Strategisten tavoitteiden lisäksi toimialat voivat täydentää tavoitteita toiminnallisilla tavoitteilla, jotka eivät kaikilta osin ole valtuustoon nähden sitovia. Näillä tavoitteilla täydennetään strategisia tavoitteita siten, että tavoitteet kattavat tehtäväalueen perustehtävät. Täydentävät tavoitteet ovat sitovia lautakuntatasolla.

Kuntalain mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan edellyttämät määrärahat ja tuloarviot ja siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Toiminnalliset tavoitteet ja määrärahat ovat sitovia ja niiden toteutumisesta on vastattava valtuustolle, ellei niiden sitovuudesta ole muuta päätetty.

Hallintokuntien tulee asettaa laatu-, taloudellisuus- ym. tavoitteita sen mukaan kuin eri tehtävissä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Tavoitteet ja niihin liittyvät mittarit voidaan esittää esimerkiksi numeroina tai yksinomaan sanallisesti. Tavoitteita laatiessa tulee kuitenkin huomioida seuraavaa:

- Toiminnallisten tavoitteiden tulee olla palvelutuotannon vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavia, mitattavissa tai muuten todennettavissa olevia määrällisiä ja laadullisia tunnuslukuja. Toiminnan tulosten vaikuttavuutta kuvaavat asiakaskohtaisten vaikutusten kehittyminen, palvelujen riittävyys ja peittävyys suhteessa kysyntään, toiminnan oikea

alueellinen, väestöllinen, sisällöllinen kohdentuvuus suhteessa tarpeisiin sekä toiminnan oleelliset välilliset vaikutukset, kuten vaikutukset tasa-arvon, aluepolitiikan tai ympäristön kehittymiseen.

- Kun asetetaan talousarvion tavoitteita ja niiden mittareita sekä toimenpiteitä, on samalla arvioitava, onko niihin realistista päästä, sillä tavoitteiden toteutuminen tulee osoittaa seuraavassa tilinpäätöksessä. Tavoitteiden pitää olla sellaisia, joiden saavuttaminen on vähintään osittain riippuvaista omasta toiminnasta. Tavoitteiden tulee kohdistua hallintokuntien ydintoimintaan ja olla ajantasaisia ja merkityksellisiä nykytilanteessa. Tavoitteiden ei tule olla sellaisia, että niiden toteutuminen on selviö.

Tavoitteiden saavuttaminen kuvaillaan vastaavan vuoden toimintakertomuksessa. Tarkastuslautakunta arvioi osaltaan arviointikertomuksessa, missä määrin talousarviossa asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

3.1.

1.	Talousarvion ja -suunnitelman rakenne.....	2
1.1.	Yleinen taloudellinen tilanne.....	2
1.2.	Kuntatalouden rahoitusasema heikkenee.....	4
2.	Talousarviolaadinnan perusteet.....	5
2.1.	Laadinnan lähtökohdat.....	5
2.2.	Suunnitelmakausi.....	5
3.	Laadintaohjeet lautakunnille.....	11
3.1.	Käyttötalousosa.....	11
3.1.1.	Toiminnalliset tavoitteet.....	12
3.1.2.	Sisäisen valvonnan suunnitelma ja riskien kartoitus.....	13
	. Sisäisen valvonnan suunnitelma ja riskien kartoitus.....	14
3.2.	Investointiosa.....	14
3.3.	Henkilöstösuunnitelma.....	15
3.4.	Määrärahojen laskentaperusteet.....	15
3.5.	Aikataulu.....	16

. Sisäisen valvonnan suunnitelma ja riskien kartoitus

Talousarviossa huomioidaan toimintaan ja talousarvion toteutumiseen kohdistuvat riskit tehtäväalueittain talousarvion sitovuustasojen mukaisesti. Sisäisen valvonnan osiossa kerrotaan talousarviovuonna seurattavat asiat.

Toimialojen tulee laatia nämä osiot talousarvion laadinnan yhteydessä ja käsitellä ne lautakunnassa Uuraisten kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportointiohjeen mukaisesti. Niiden perusteella kunnanhallitus laatii yhteenvedon talousarviokirjaan.

3.2. Investointiosa

Investointiosa sisältää suunnitelman talousarviovuodelle ja taloussuunnitelmavuosille. Investointiohjelma laaditaan vuosille 2023 – 2025. Investointiohjelma hyväksytään vuoden 2023 osalta sitovana ja taloussuunnitelman vuosien 2024 - 2025 osalta ohjeellisena.

Tekninen toimi koordinoi investointiosan valmistelua kunnanjohtajan johdolla ja valmistelua tehdään yhdessä toimialojen kanssa. Tarvittaessa valmisteluun osallistuu myös luottamushenkilöitä.

Kunnanvaltuuston talousarviokäsittelyssä hyväksytyt investoinnit toteutetaan määrärahojen puitteissa ja mahdolliset investointien lisämäärärahat edellyttävät aina asianomaisen toimielimen, kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston käsittelyn. Mikäli kysymys on kunnan kehittämiseen liittyvästä investoinnista tai välttämättömästä tarpeesta, hyväksytään investointiohjelmaan uusia hankkeita myös talousarviomuutoksena.

Investointiosaan budjetoidaan hankkeet, joiden kustannukset ovat enemmän kuin 10.000 euroa ja joiden käyttöikä on pidempi kuin kolme vuotta. Investoinnit kirjataan taseeseen omaisuudeksi ja vähennetään poistamalla. Investoinneilla on täten vaikutus kunnan omaisuuteen. Huomioitavaa kuitenkin on, että kaikki yli 10.000 euroa maksavat hankinnat eivät ole investointeja, vaan esimerkiksi omaisuutta ylläpitävät korjausmenot ovat käyttömenoja. Jos investointihanke toteutetaan useamman vuoden aikana, tulee se jakaa suunnitelmavuosille.

Investointitoiminnan tuloarviona talousarviossa esitetään arvioidut valtion ja mahdollisten muiden yhteisöjen rahoitusosuudet investointeihin. Investointiohjelman pohjana käytetään valtuuston viimeksi hyväksymää investointiohjelmaa. Investointien vaikutukset käyttötalouteen tulee esittää talousarviossa.

3.3. Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnitelmassa henkilöstöä tarkastellaan osana toiminnan ja talouden suunnittelua. Tarkoituksena on ottaa huomioon sellaiset toiminnassa tapahtuvat muutokset, jotka ovat ennakoitavissa ja joilla on vaikutusta henkilöstön rakenteeseen, määrään tai ammatilliseen osaamiseen.

Vuoden 2023 talousarvioesityksiin sisällytetään henkilöstösuunnitelmat (taulukko), jotka kootaan yhteenvedoksi talousarvion kokoamisen yhteydessä. Kunnanvaltuusto hyväksyy talousarvion

yhteydessä henkilöstösuunnitelmassa esitetyn mukaiset virkojen ja toimien perustamiset. Henkilöstösuunnitelma tehdään myös talousarviovuosille.

3.4. Määrärahojen laskentaperusteet

Talousarvion lähtökohdat:

- Hallintokuntien talousarvioesitysten tulee sisältää myös toimialueensa maksojen ja taksojen tarkistukset vuoden 2023 alusta lähtien, mikäli toiminnan luonteen vuoksi maksuja ei tarkasteta muulloin vuoden aikana.
- Määrärahaesitykset laaditaan siten, että ne eivät sisällä arvonnalisäveroa (alv).

Sosiaalivakuutusmaksut:

Henkilöstösivukulut valmistellaan alustavasti vuoden 2022 sivukuluprosenteilla. Vuoden 2023 sivukuluprosenteista ei ole vielä saatu arvioita. Kuntaliitto arvioi, että Kuntatyönantajan sosiaaliturvamaksut kasvavat hieman vuonna 2023.

- KuEL ja opettajat ml. muut sivukulut yhteensä 20,40 %

Eläkemenoperusteiset maksut huomioidaan vähintään kuluvan vuoden summilla niiden laskutuksen ja jaotuksen tapahtuessa jälkikäteen. Sosiaalivakuutusmaksuprosenttien tarkentuessa ne syötetään ja korjataan keskitetysti. Palkkamäärärahojen ja luottamushenkilöiden palkkioiden laskennassa avustavia tietoja saa palkanlaskennan lisäksi talous- ja hallintopäälliköltä.

Ilman virka- ja työehtosopimuksen vaatimaa koulutusta palkatuille sijaisille lasketaan palkanalennus KVTES:n tai OVTES:n mukaisesti. Palkkatuella työllistettävien palkkauksesta aiheutuvat menot ja tulot sisällytetään niiden hallintokuntien talousarvioihin, jotka käyttävät työllistettyjä.

3.5. Aikataulu

Elokuu

- 22.8.2022 kunnanhallitus antaa toimialoille talousarvion laadintaohjeet.
- Toimialat aloittavat **oman talousarviovalmistelunsa** laadintaohjeiden mukaisesti.

Elo- / syyskuu /lokakuun alku:

- Esihenkilöinfo
  - Johtoryhmän talousarvio- ja investointiosan käsittely.
  - Talousarvion ja investointiosan käsittely esimiesinfossa.
  - Lautakuntien talousarviokäsittelyt.
-

- Tekninen toimi ja ruoka- ja siivouspalvelut (tilapalvelu) ilmoittavat 9.9.2022 mennessä muille hallintokunnille talousarvioihin varattavat määrärahat kiinteistökorjauksia, sisäisiä vuokria ym. varten.
- Kunnanvaltuuston talousarvion iltakoulu, tarvittaessa.

Lokakuu:

- Lautakuntien ehdotukset käyttötalous- ja investointiosaksi tehtäväalueittain vuoden 2023 talousarvioksi ja vuosien 2024 - 2025 taloussuunnitelmaksi toimitetaan konsernipalveluihin 15.10.2022 mennessä.
- Talousarviokirjan kokoaminen

Marras-joulukuu:

- Kunnanhallituksen talousarviokäsittely 14.11.2022 klo 10.00 alkavassa kokouksessa.
- Kunnanhallituksen käsittelyn jälkeiset mahdolliset korjaukset ja tarkennukset talousarvioraamiin ja suunnitelmaan.
- Kunnanvaltuusto päättää vuoden 2023 talousarviosta ja vuosien 2023 - 2025 taloussuunnitelmasta **12.12.2022**.